

PREVENCE SOCIÁLNĚ PATOLOGICKÝCH JEVŮ U DĚTÍ (příloha ŠVP)

Prevence sociálně patologických jevů u dětí v mateřské škole

Obsah:

- 1) Právní východiska
- 2) Primární prevence
 - a) *Vytvoření základů pro pozdější předcházení rizikovým jevům v chování*
 - b) *Rozpoznání a jištění včasné intervence zejména v případech*
- 3) Začlenění primární prevence sociálně patologických jevů u dětí do školních vzdělávacích programů
 - a) *Začlenění do ŠVP*
 - b) *Povinnosti pedagogických pracovníků*
- 4) Školní preventivní strategie
- 5) Povinnosti ředitelky školy
- 6) Povinnost učitelek MŠ
- 7) Minimální preventivní program
- 8) Zdravý životní styl
- 9) Závěr

Prevence sociálně patologických jevů u dětí v mateřské škole

1. Právní východiska

- Strategie a prevence sociálně patologických jevů u dětí a mládeže v působnosti resortu MŠMT na období 2005-2008
 - § 29 odst. 1 a § 30 odst. 3 zákona č. 561/2004 Sb., školský zákon
- § 18 písm. c) zákona č 379/2005 Sb., o opatřeních k ochraně před škodami působenými tabákovými výrobky, alkoholem a jinými návykovými látkami
- Metodický pokyn k primární prevenci sociálně patologických jevů u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních Č. j.: 20 006/2007-51
- Metodický pokyn k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních zřizovaných Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy. Č. j.: 37 014/2005-25
- Metodický pokyn MŠMT ČR Č. j.: 24 246/2008-6 k prevenci a řešení šikanování mezi žáky a školských zařízení

2. Primární prevence

a) Vytvoření základů pro pozdější předcházení rizikovým jevům a chování

(záškoláctví, šikana, užívání návykových látek apod.), formou:

- Poskytování vhodných informací dětem prostřednictvím školního vzdělávacího programu (zdraví, zdravý životní styl)
- Vytvoření základů pro pozdější volno časové aktivity na základní škole a mimoškolní činnosti (zájmové kroužky, ZUŠ, sportovní aktivity)
- Aktivního sociálního učení (kamarádství, smysl pro povinnost, úcta k dospělým, naučit se k sobě chovat se vstřícností a empatií, v případě potřeby být ochotný pomoci, mít zájem poznávat nové vědomosti, základní životní zkušenosti získávat v přirozeném prostředí vrstevníků
- Respektovat individuální potřeby a zájmy a umožnit jejich rozvoj

b) Rozpoznávání a zajištění včasné intervence zejména v případech:

- Domácího násilí
- Týrání a zneužívání dětí
- Zanedbávání dětí
- Virtuální drogy (počítač, televize, telefon)
- Rasismus, intolerance

3. **Začlenění primární prevence sociálně patologických jevů u dětí do školního vzdělávacího programu**

- a) Do školního vzdělávacího programu je začleněna problematika prevence sociálně patologických jevů tak, aby se prevence sociálně patologických jevů u dětí stala přirozenou součástí výchovy a vzdělání v mateřské škole
- b) Každý pedagogický pracovník dbá na to, aby uplatňovaná prevence sociálně patologických jevů u dětí byla prováděna komplexně, tj. ve všech oblastech, jichž se prevence sociálně patologických jevů u dětí dotýká
- Oblast biologická (dítě a jeho tělo)
 - Oblast psychologická (dítě a jeho psychika)
 - Oblast interpersonální (dítě a ti druzí)
 - Oblast sociokulturní (dítě a společnost)
 - Oblast environmentální (dítě a svět)

4. **Školní preventivní strategie** - školní preventivní program

- Je dlouhodobým preventivním programem pro školu
- Je součástí školního vzdělávacího programu
- Vychází z omezených časových, personálních a finančních investic se zaměřením na nejvyšší efektivitu
- Je naplánována tak, aby mohla být řádně uskutečněna
- Přizpůsobuje se kulturním, sociálním či politickým okolnostem i struktuře školy či specifické populaci jak v rámci školy, tak v jejím okolí, respektuje rozdíly ve školním prostředí
- Oddaluje, brání nebo snižuje výskyt sociálně patologických jevů
- Zvyšuje schopnost dětí činit informovaná a zodpovědná rozhodnutí
- Má dlouhotrvající výsledky
- Pojmenovává problémy z oblasti sociálně patologických jevů a případné další závislosti, včetně antibiotik, dopingu, násilí, a násilného chování, intolerance a antisemitismu
- Pomáhá zejména těm jedincům, kteří pocházejí z nejvíc ohrožených skupin (minoritám, cizincům, pacientům či dětem) při ochraně jejich lidských práv
- Podporuje zdravý životní styl, tj. harmonickou rovnováhu tělesných a duševních funkcí s pocitem spokojenosti, chuti do života, tělesného i duševního blaha (výchova ke zdraví, osobní a duševní hygiena, výživa a pohybové aktivity)
- Poskytuje podněty ke zpracování minimálního preventivního programu

5. **Povinnosti ředitelky školy ve vztahu k primární prevenci**

- Vytváří podmínky pro předcházení vzniku sociálně patologických jevů zejména:
- Zabezpečením poskytování poradenských služeb ve škole se zaměřením na primární prevenci sociálně patologických jevů
- Koordinaci tvorby, kontrolu realizace a pravidelným vyhodnocováním minimálního preventivního programu a začleněním školního preventivního programu do školního vzdělávacího programu školy
- Řešením aktuálních problémů souvisejících s výskytem sociálně patologických jevů ve škole
- Pro další vzdělávání pedagogických pracovníků v oblasti primární prevence
- Podporou týmové spolupráce pedagogických pracovníků školy při přípravě, realizaci a vyhodnocování minimálního preventivního programu
- Spoluprací s pracovníci sociálního odboru, metodikem prevence v PPP a koordinátorem prevence v mateřské škole
- Podporou aktivit zaměřených na využívání volného času dětí se zřetelem k jejich zájmům a možnostem a spolupráci se zájmovými sdruženími a dalšími subjekty.

6. **Povinnosti učitelky ve vztahu k primární prevenci**

- Vyhodnocuje všechny signály, které by mohly vést k sociálně patologickým jevům u dětí (týrání, zanedbávání) podílí se na realizaci minimálního preventivního programu a na pedagogické diagnostice vztahů ve třídě
- Motivuje k vytvoření vnitřních pravidel třídy a dbá na jejich důsledné dodržování (vytváření otevřené bezpečné atmosféry a pozitivního sociálního klimatu ve třídě), podporuje rozvoj pozitivních sociálních interakcí mezi dětmi třídy.
- Zprostředkovává komunikaci s ostatními členy pedagogického sboru a je garantem spolupráce školy se zákonnými zástupci dětí třídy
- Získává a udržuje si přehled o osobnostních zvláštностech dětí třídy a o jejich rodinném zázemí, dává dětem základy prosociálního chování, zajišťuje prevenci šikany, násilí a jiných sociálně patologických jevů
- Podporuje aktivní spolupráci mezi zaměstnanci školy, dětmi a jejich zákonnými zástupci, vytváří pozitivní vztahy a dobrou atmosféru ve škole

7. **Minimální preventivní program**

Na tvorbě a realizaci minimálního preventivního programu se podílejí všichni pedagogičtí pracovníci školy

- Při specifických činnostech, například sportovních činnostech, nebo při pobytu dětí v prostoru náročném na bezpečnost bude o bezpečnost dětí pečovat navíc další pedagogický pracovník, ve výjimečných případech jiná zletilá osoba, která je způsobilá k právním úkonům a která je v pracovním vztahu k mateřské škole.
- Zejména vzhledem k ochraně zdraví ostatních dětí může pedagogický pracovník, pokud má při přebírání dítěte od zákonného zástupce nebo jím pověřené osoby podezření, že dítě není zdravé, požádat zákonného zástupce o doložení zdravotní způsobilosti dítěte ke vzdělávání formou předložení potvrzení od ošetřujícího lékaře.
- Při nástupu dítěte do MŠ po infekčním onemocnění předloží rodič písemné potvrzení od ošetřujícího lékaře, že je dítě zdravé a může být v kolektivu zdravých dětí.

Zásady bezpečnosti při práci s dětmi

Při vzdělávání dětí dodržují pedagogičtí pracovníci pravidla a zásady bezpečnosti

a ochrany zdraví při práci, které pro tuto oblast stanoví platná školská
pracovněprávní legislativa.

Týká se především:

- Přesunu dětí při pobytu mimo území MŠ po pozemních komunikacích
- Pobytu dětí v přírodě
- Rozdělávání ohně při různých akcích mateřské školy
- Sportovních činnostech a pohybových aktivit
- Pracovních a výtvarných činnostech
- Plavání

Ochrana před sociálně patologickými jevy, před projevy diskriminace, nepřátelství nebo násilí

- Důležitým prvkem ochrany před sociálně patologickými jevy je i výchovně vzdělávací působení na děti již předškolního věku, zaměřené na zdravý způsob života. V rámci školního vzdělávacího programu jsou proto děti nenásilnou formou a přiměřeně k jejich věku a schopnostem pochopit a porozumět dané problematice seznamovány s nebezpečím drogové závislosti, alkoholismu, kouření, vandalismu, kriminality a jiných forem násilného chování a jsou jim vysvětlována pozitiva zdravého životního stylu.
- V rámci prevence před projevy diskriminace, nepřátelství a násilí sledují pedagogičtí pracovníci vztahy s cílem řešit případné odchylky ve vztazích mezi dětmi a jejich počátcích a to ve spolupráci s rodiči, popř. PPP.
- Důležitým prvkem prevence v této oblasti je i vytvoření příznivého sociálního klimatu mezi dětmi navzájem, mezi dětmi a pedagogickými pracovníky a mezi pedagogickými pracovníky a zákonnými zástupci dětí.

8. Zdravý životní styl

Témata budou zařazována během roku, podle aktuální situace budou zahrnuta do integrovaných bloků. Dle potřeby se k nim učitelky budou vracet.

Mezi kompetence podpory zdraví a zdravého životního stylu, patří:

sebedůvěra, samostatnost a sebejistota - Přiměřené vědomí vlastní důvěry v sebe. Vlastní sebevědomí spojené s úctou k druhému patří k základní životní kompetenci (postoji). Děti jako rovnocenní partneři mají v mnoha situacích právo říci ne, když něco nechťejí. Umění říci ne je z hlediska ochrany zdraví velmi pozitivní postoj. Nesouhlas nebo volba jiné alternativy nemusí být již předem považována za neposlušnost, vzdor nebo zbytečnost. Děti nebudou umět říci ne pokusům o nejrůznější manipulace nebo drogovému pokušení, pokud v rodině, mateřské škole či škole, není příležitost k vyjádření nesouhlasu.

Podpora zkušeností - K upevnění sebedůvěry dětí slouží zejména pohybové aktivity, hry a hraní. Optimální jsou spontánní dětské pohybové aktivity bez viditelných zásahů pedagogů (dětem je poskytována možnost volby samostatné činnosti i její obtížnosti).

Schopnost přizpůsobení se životu v sociální komunitě-schopnost přiměřeně kriticky myslet a rozhodovat se. Umění odhadnout své síly, je prevencí úrazů, ale i posílení pevného postoje vůči budoucím stresům, neúspěchům i pádům.

Seberozvíjení - seberozvíjení dítěte je vytvářeno osobní zkušeností. Je podporováno prožitkem během hry. Optimální činností pro hry a hraní jsou

přirozené situace skutečného světa. Děti si rády hrají na to, co vidí dělat dospělí a tím, že činnost zkouší, získávají sebevědomí. Hra nesmí být dospělým příliš organizována. Dospělí jsou pozorovatelé, partneři ve hře a rádci. Motivace k těmto činnostem musí vycházet z dítěte a musí být respektován jeho zájem.

Motivace k aktivnímu poznávání a prožitkům - Prožitkové učení je vlastní předškolnímu věku. Dítě zkušenosti získává tím, že něco dělá a to, co dělá, prožívá.

Rozvoj tvořivosti a estetického citění, podporování k lásce a úctě k sobě samému a druhým lidem. Podporování k lásce a úctě k přírodě.

Systematický rozvoj dovedností, které vedou k osvojení zdravého životního stylu, zdravotní prevence

Heterogenní skupina - K přirozenému společenskému prostředí, patří heterogenní skupina. Starší děti ve smíšené třídě jsou samostatnější, mají pocit důležitosti a odpovědnosti. Mladší napodobují starší kamarády. Věkově smíšené složení tříd významně přispívá k sociálnímu zrání dětí. Děti jsou k sobě ohleduplné, umí si vzájemně naslouchat, nevyskytují se projevy agrese. Jejich hra je tvořivá, s prvky fantazie, schopností kooperace, jsou komunikativní k sobě vzájemně i k dospělým, jsou pozitivně naladěny. Umí vyjádřit svůj názor a zdůvodnit svůj postoj a rozhodnutí. Věkově smíšené třídy, mají své přednosti i pro rodiče dětí. Tak jako nejmenší děti tvoří ve třídě menšinu a rychle zapadnou do vytvořené hierarchie a vžitých pravidel, tak i rodiče nových dětí se snadno vpraví do nových podmínek, rychle se zorientují a zapojí se v rodičovské skupině úplně stejným mechanismem jako děti. Mateřská škola se tak podílí na vytváření postojů ke zdravému životnímu stylu a prosociálního klimatu nejen u dětí, ale i na pozitivní změně postojů u dospělých rodičů.

Zdraví jako pojem pohody duševní, tělesné a sociální

Cíl pro dítě:

- uvědomuji si, že musím běhat, skákat, cvičit, abych byl zdravý a dobře se vyvíjel
- nikomu nedovolím, aby mi ubližoval, ponižoval mě, dotýkal se mě
- musím jíst zdravé jídlo bohaté na zeleninu a sladkosti a pochutiny jen výjimečně

Nabídka činností:

- zdravotně zaměřené činnosti (dechová, relaxační cvičení, protahovací cvičení, jóga)
- smyslové a psychomotorické hry
- rozvíjení schopností a možností vnímání svého JÁ, vyjadřování svých pocitů, potřeb a tužeb slovy, říci svůj názor a umět si jej prosadit, jakož i tolerovat názory druhých. Uvědomit si potřebu pomoci druhým a chránit slabší (v průběhu všech činností, charitativní akce v MŠ).
- umět pojmenovat jednotlivé části lidského těla, chápat odlišnosti a tolerovat nedostatky.
- dokázat si uvědomit nebezpečí při přeceňování vlastních možností a schopností.

Hygiena

Cíl pro dítě:

Pochopit důležitost dodržování základních hygienických pravidel jako prevenci nemocí a souvislostí s tím, co se může stát, pokud toto dodržovat nebudu.

- dodržuji hygienu: myji si ruce, čistím si zuby, sprchuji se
- myji si ruce před jídlem, po použití WC
- nejím neumyté ovoce
- nepiji vodu z neznámých zdrojů

Nabídka činností:

- jednoduché pracovní a sebeobslužné činnosti v oblasti osobní hygieny, stolování, oblékání, úklidu apod.
- činnosti zaměřené k poznávání lidského těla a jeho částí
- činnosti směřující k ochraně zdraví, osobního bezpečí a vytváření zdravých životních návyků
- činnosti relaxační a odpočinkové
- příležitosti a činnosti směřující k prevenci úrazů, nemocí a nezdravých návyků a závislostí

Výživa

Cíl pro dítě:

- Seznámení se s potravinami, které jsou zdravé, nezdravé a uvědomění si, že nejlepší je strava pestrá a vyvážená

Nabídka činností:

- Přichystání si svačinky v MŠ, bylinné zahrádky v MŠ, přednášky kuchařek v předškolní třídě spojené s výrobou pomazánek, dramatické hry aj.

Pohyb

Cíl pro dítě:

- Pochopení tělesné zdatnosti a sportování jako faktoru, který podporuje zdraví, kamarádské vztahy, smysl pro fair play, čest. Také pochopení, že sport vede k dodržování životosprávy – sportovci nepijí alkohol, nekouří, neberou drogy. (veškeré pohybové, sportovní aktivity a zájmové činnosti v MŠ)

Příroda a rostliny a plody kolem nás

Cíl pro dítě:

- seznámení se s jedlými plody, léčivými bylinami a uvědomění si, že existují i rostliny a plody jedovaté a nejedlé.
- nesbírám plody a bobule které neznám, mohly by být jedovaté
- nesbírám a nesahám na neznámé houby
- vždy se poradím s dospělým člověkem

Alkohol, drogy, kouření

Cíl pro dítě:

- Zjistit znalosti dětí o alkoholu, účinku různých rostlin a látek a kouření - resp. jejich zkušenosti a prohloubit a zvýšit jejich znalosti o negativním působení alkoholu, drog a kouření na lidské zdraví. Možnost vzniku závislostí a dlouhodobých zdravotních následků.
- Dávám pozor na pohozené injekční stříkačky a jehly, nesahám na ně a vždy zavolám dospělého člověka. Nejmim žádné léky (tabletky nejsou bonbóny), ty mi může podat jen „můj“ dospělý člověk.

Nabídka činností:

- hry pro rozvoj vůle, vytrvalosti a sebeovládání
- dramatické hry v projevení citů (kladných), v sebekontrolě a sebeovládání (hněv, zlost, úzkost), napodobování různých typů chování, situací
- hry na téma rodiny, přátelství
- aktivity přibližující dětem mravní hodnoty (dobro, zlo, pravda, lež, upřímnost, ohleduplnost, tolerance...)

Bezpečnost v dopravě

Cíl pro dítě:

- Získávání dovedností a znalostí v dopravní výchově, jak správně přecházet cestu, jezdit na kole, jak se chránit, jak pomoci zraněnému kamarádovi, jak přivolat pomoc.

Nabídka činností:

- hry a aktivity na téma Doprava, cvičení bezpečného chování v dopravních situacích, kterých se dítě běžně účastní
- možnost využití dopravního hřiště

- procházky po okolí s využitím přechodu pro chodce, semaforu, jak přejít cestu bez přechodu pro chodce, atp..
- navození situace zranění kamaráda, s ukázkou jak správně pomoci

Ostatní nebezpečí

Popáleniny a opařeniny

- nehraji si se zápalkami, nedotýkám se elektrických a plynových spotřebičů
- nedotýkám se varné konvice, dávám pozor na horkou vodu
- pokud se opařím, ochladím si poraněné místo v chladné vodě a volám dospělého

Nebezpečné nálezy venku

- injekční stříkačka, jehla (nesahám na ně a zavolám dospělého)
- krabička s léky (nikdy nic nejím, co mi nedají rodiče)
- láhev s neznámou tekutinou (nikdy nic nepiji co neznám a nedají mi rodiče)
- spadlý elektrický drát (nesahám na něj)
- neznámý pes, jiné zvíře (nesahám na ně, mohou mně pokousat, nakazit..)
- led – slabý led na rybníku-nebezpečí prasknutí, utonutí

Nabídka činností:

- tematické hry – různá zaměstnání, řemesla, povolání s různými pracovními činnostmi, praktická manipulace s pomůckami, nástroji.
- poučení o možných nebezpečných situacích obrázky různých situací, četba příběhů s obsahem a poučením zaměřeným na tyto problémy.
- kognitivní činnosti (kladení otázek, odpovědi, diskuse nad problémem ..)
- hry a situace, kde se dítě učí chránit soukromí a bezpečí své a druhých.
- běžné každodenní setkávání s pozitivními vzory vztahů a chování
- poučení o možných nebezpečných situacích a pro dítě dostupných způsobech jak se chránit, využívání praktických ukázek varujících dítě před nebezpečím.

9. Závěr

Rodinná výchova je základ, na kterém škola staví. Při nevstřícném postoji rodiny je možnost mateřské školy přispět ke zdravému rozvoji dětí ztížena. Navození otevřeného a oboustranně prospěšného vztahu s rodiči je proces, do kterého jsou rodiče vtahováni prostřednictvím dětí. Pohodové, otevřené klima v mateřské škole, dítě aktivní, samostatné a sebejisté, zlepšuje spolupráci s rodiči a jejich podporu školní práce a samozřejmě rodiče zpětně pozitivně ovlivňuje.

Zpracován dne: 9. 4. 2016

Účinnost od: 1. 9. 2016

Projednán na pedagogické radě dne: 30.8.2016

.....
Bc.Gabriela Lacková, ředitelka MŠ